

Göçün Çevre Sorunlarına Etkileri

¹Serpil Bardakçı Tosun

¹ Meslek Yüksek Okulu, İktisadi ve İdari Programlar, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye

Özet

Göç, tek heceli bir sözcük, tıpkı “AZ gibi, oysa A ile Z arasında kocaman bir alfabe var, O alfabeyle yazılmış on binlerce kelime ve yüz binlerce cümle var” . Göç ile çevre arasındaki sözcükler de bu iki harf arasında. Biri başlangıç iken, diğeri son ya da yeniden bir varoluş. Yan yana gelip de beraber okunmak ve araştırılmak için var olan 2 sözcük, 2 hayat, 2 sancı, 2 başlangıç ve değişen politikalar zincirindeki son halkalar, göçmenler. Göç, insanoğlunun tarihi ile başlayan eski ancak sürekli yenilenen ve değişen bir kavram olarak da güncel bir olgudur.

Göç, kökeni itibariyle sanayileşme ile birlikte yaşanan ekonomik gelişmelerle bağdaştırılan bir kavram olarak kabul edilse de aslında sömürgecilik döneminden itibaren incelenmesi gereken bir olgudur.

Dünyanın bazı bölgelerinde yaşanan yoksullaşma, işsizlik, siyasal istikrarsızlık, ekonomik geri kalmışlık, siyasi ve dini baskılar ile iç savaş gibi nedenler; göçmen arzının ve göç hareketlerinin en önemli dinamikleri olmaktadır. Diğer yandan gelişmiş bölgelerdeki iş gücü talepleri, az gelişmiş ülkeler tarafından ucuz insan kaynağı arz edilmesi yoluyla, göç hareketleri farklı bir mecraya taşınmıştır. İş gücü arz ve talebinin geldiği bu noktada yaşadığımız yüzyıl içerisinde göç hareketleri; Afrika, Ortadoğu, Güney Asya, Güney Amerika ve Asya bölgelerinden, dünyanın daha güvenli ve daha zengin bölgeleri olan, Avrupa ve Kuzey Amerika’ya doğru yönelmiştir.

Göçle birlikte, kentlerdeki insan sayısının artışı da çevre kirliliğini arttırmaktadır. Bundaki en büyük sebep kaynakların azalması, çarpık kentleşme, alt yapı sorunları, işsizlik, trafik, kadın – erkek sayısında eşitsizlikler ve sosyal uyumsuzlukların çevreye yansımaları olarak görülmektedir. Göç alan ve göç veren bölgelerde farklı sorunlar olmakla birlikte bu çalışmada göç alan bölgelerin çevre sorunları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmenler, Çevre, Kirlenme, Uyum

Impacts of Migration on the Environmental Problems

Abstract

Migration is a single syllable word (“GÖÇ” in Turkish with one syllable), very much like “LESS” (“AZ” in Turkish with one syllable) but there lies the whole alphabet between A and Z. And there are ten thousands of words and hundred thousands of sentences written by this alphabet. The words between migration and environment are between these two letters. While one of them represents the beginning, the other represents ending or a rebirth. 2 words, 2 lives, 2 pains and 2 beginnings that exist to come side by side and be read and researched..... final rings in the chain of revised policies: immigrants. Migration starts with the history of humanity but it is also a current fact that is based on a continuously renewed and transformed concept.

Although migration has been accepted as a concept associated with economic developments arising from the industrialism, it actually needs to be investigated from the beginning of colonialism.

Impoverishment, unemployment, political instability, economic regression, political and religious pressures and civil war are known as the most important dynamics of immigrant movements. On the other side, strong labor demands in the developed countries changed the direction of migrations to another course through supply of cheap human resources by the less developed countries. At this point, due to labor force demand and supply, migration movements of our century originate from Africa,

*Corresponding author: Address: Technical Vocational School of Higher Education , Economics & Administrative Programs, Yildiz Technical University, Turkey. E-mail address bardakci@yildiz.edu.tr

Middle East, South America and Asia toward Europe and North America as the safer and richer territories of the world.

In parallel to the increase in population in big cities, environmental pollution increased. Most important reasons can be named as the scarcity of resources, irregular urbanization, infrastructure problems, traffic, inequalities in the number of males and females and reflection of social disharmonies to the environment. Although problems are different in the countries accepting and sending immigrants, this study will emphasize the environmental problems encountered in the territories that accept immigrants.

Key words: Migration, Immigrants, Environment, Pollution, Harmony

1. Giriş

Göçle birlikte, kentlerdeki nüfus artışının çevre kirliliğini arttırdığı düşünülmektedir. Bundaki en büyük sebep kaynakların azalması, çarpık kentleşme, alt yapı sorunları, işsizlik, trafik, kadın – erkek sayısında eşitsizlikler ve sosyal uyumsuzlukların çevreye yansımaları olarak görülmektedir. Göç alan ve göç veren bölgelerde farklı sorunlar olmakla birlikte bu çalışmada göç alan bölgelerin çevre sorunları üzerinde durulacaktır. Bu çalışma, günümüzde göç alan ülkelerin başında Avrupa ülkeleri geldiği için daha çok Avrupa ekseninde tartışılacaktır. Ancak öncelikli olarak bu sorunların temel nedeni olarak görülen göç konusuna değinmenin gerekliliği düşünülmektedir. Göç kavramı incelenirken; göç - kuram ilişkisinin açıklanması, göçe neden olan faktörlerin sıralanması, sanayileşmenin, çöp kavramının, kirlenmeye etki eden unsurların ve sonuçta da bu kirlenmenin önüne nasıl geçilebileceğinin açıklanması hedeflenmektedir.

2. Yöntem

Bu çalışma oluşturulurken alan yazın taraması yapılarak elde edilen kaynaklardan yararlanılmış, alan yazında yer alan yabancı menşeli akademik kaynaklardan da istifade edilmiştir. Başka çalışmalar için ülke incelemeleri yapabilmek ve göçmenlerin karşılaştıkları sorunları detaylı inceleyebilmek adına; yoğun olarak Polonya ve Hollanda, bir süre Macaristan ve Almanya’da incelemeler yapılmıştır ve bu çalışmada da özellikle sonuç kısmında yapılan gözlemlerden, deneyimlerden faydalanılmıştır.

2.1 Teori

Göç kavramı, her ne kadar ekonominin güçlenmesiyle bağdaştırılan bir kavram olsa da aslında sömürgecilik döneminden itibaren incelenmesi gereken bir olgudur. 1550’li yıllarda, şeker ve tütün çiftliklerinde çalıştırılmak üzere köle tacirleri tarafından Batı Hindistan’a gönderilen Afrikalılar, ilk göçmen işçiler olarak bilinir. Daha sonraları köle ticaretinin yerini senet karşılığı işçi çalıştırmak almış olup bu işçiler, genellikle beş yıl ya da daha uzun sürelerle çalıştırılmak üzere senet imzalatılarak başka ülkelere gönderilen insanlardır.

Dünyanın bazı bölgelerinde yaşanan yoksullaşma, işsizlik, siyasal istikrarsızlık, ekonomik geri kalmışlık, siyasi ve dini baskılar ile iç savaş gibi nedenler; göçmen arzının ve göç hareketlerinin

*Corresponding author: Address: Faculty of Engineering, Department of Civil Engineering Sakarya University, 54187, Sakarya TURKEY. E-mail address: caglar@sakarya.edu.tr, Phone: +902642955752 Fax: +902642955601

en önemli dinamikleri olmaktadır. Diğer yandan gelişmiş bölgelerdeki iş gücü talepleri, az gelişmiş ülkeler tarafından ucuz insan kaynağı arz edilmesi yoluyla, göç hareketleri farklı bir mecraaya taşınmıştır. İş gücü arz ve talebinin geldiği bu noktada yaşadığımız yüzyıl içerisinde göç hareketleri; Afrika, Ortadoğu, Güney Asya, Güney Amerika ve Asya bölgelerinden, dünyanın daha güvenli ve daha zengin bölgeleri olan, Avrupa ve Kuzey Amerika'ya doğru yönelmiştir.

Uluslararası göç hareketlerinin durumu, son yıllara gelindiğinde gelişmekte olan ülkeler kaynak ve gelişmiş ülkeler hedef konumunda olmuştur. IOM verilerine göre 1975'den 2014'e kadar ki süreçte göçmen sayısı neredeyse iki katına çıkmıştır. Dünya çapında göç hakkındaki sayısal verilere baktığımızda günümüzde dünyada -yüzde 59'u gelişmiş ülkelerin bulunduğu coğrafi bölgelerde olmak üzere- düzenli ve düzensiz yaklaşık 232 milyon kadar göçmen bulunmaktadır. Kısaca neredeyse her otuz kişiden biri göçmendir ve bu sayının da yüzde 48'i kadınlardan oluşmaktadır.[1] Ancak hemen belirtmek gerekir ki göçmen popülasyonu ve göç hareketlerinin günümüz itibariyle büyük oranda yasa dışı şekilde geliştiği hatırlanacak olursa, elde edilen nicel verilerin kesinliğini teyit etmek güç olmaktadır.

Yoksulluk ve vatandaşlık kavramlarının gelişimine paralel olarak yaşadığımız yüzyılda temel "hak" ve bunun sonucunda "sorumluluk" objeleri de göç gerçekliği konusunun içinde yerini almıştır.[2] Keynes 'yen iktisadında refah devleti anlayışı ile devletin asli görevlerinden biri de yoksullukla mücadele etmek ve bundan yararlanma ise topluma eksiksiz üyelik çerçevesinde "vatandaşlık hakkı" olarak benimsenmiştir.[3]Bu kapsamdaki haklar ise Marshall'ın "sosyal yurttaşlık" deyiimi klasik sosyoloji kurgusu doğrultusunda öne sürdüğü sivil, siyasi ve sosyal haklardır.[4] Ancak göçmenlerin vatandaşlık haklarından yararlanması konusunda teoride hemfikir olunmuşsa da politikada, siyasal haklar, sosyal yardımlar, eşitlik ve benimsenme gibi konularda genelde dışlanmaya maruz kalmışlardır.

Göç eğilimlerinin konu edildiği birçok akademik teorinin orijinine bakıldığında iki ana tema etrafında toplandığı görülmektedir. Bunlar; itme ve çekme kuramı şeklinde tanımlanan faktörlerdir. Kuramın özünün ortaya konulması 1966 yılında Everett Lee tarafından yapılmış ilerleyen yıllarda farklı akademisyenlerce katkılar eklenmiştir. *Bir Göç Teorisi (A Theory of Migration)* adıyla yayınlanan makalesinde Lee, Ravenstein'a atıflar yapmış ve bazı tespitlerde bulunmuştur. Buna göre Ravenstein'in kuramından bu yana aradan geçen yetmiş yıldan fazla bir sürenin geçmiş olması ayrıca göç başlığı altında pek çok akademik çalışmanın yapılmış olmasına rağmen değişkenlerin göçmenlerin yaş, cinsiyet, gelir ve diğer demografik olguları etrafında toplandığını ve bununda bahsi geçen çalışmaların eksik kalmış yönü olduğu savı ile kuramını savunmuştur. Özünde Lee, göçmene değil göçün kendine yoğunlaşmış ancak burada göçmeni de göç eyleminin ayrılmaz parçası şeklinde görmüştür.[5]

Lee, herhangi bir şekilde başlayan her göçün, kendine has bir başlangıcının, bir hedefinin olduğunu ve bunları bir araya getiren engeller zincirinin olduğunu belirtmektedir. Sözü edilen bu engeller dizisinin başında göç edilmek istenen yere olan mesafe, nesnel zorluklar (sınır, duvar, barikat vb.), göçün gerçekleştirilmesine mani olan görünmez engeller (yasa, izin vermeme, zorluk çıkarma, reddetme) ve son olarak göç eyleminin karşılanması zor olabilecek maliyettir. Sıralanan somut ve soyut engeller zincirinin beraberinde ulaşılmak istenen yerleşim yerinin de kendine özgü birtakım zorlukları (iklim, kültür, dışlanma vb.) bulunabilmektedir. Çekme ve itme etkisi meydana getiren

unsurların kendine özgü bileşiminden oluşan değişkenler ve sonuçları karşısında göçmenlerin rasyonel kararlar verebileceği varsayılmaktadır.[6] Bu çalışmanın da ana kurgusu Lee'nin itme ve çekme kuramı orijininde oluşturulmuştur ve bu kurama ek olarak, göçmenlerin gittiği yerlerde kendi dünyalarını kurarken hem topluma ayak uyduramamadan kaynaklanan sosyal sorunları ve tüm etmenlerin çevreye olan etkisinden bahsedilmiştir.

Lee'nin kuramında göçü hayata geçiren parametreler zincirine bakıldığında bir şekilde göçten etkilenen bireyler üzerindeki etkisi birbirinden farklı olabilmektedir. Örneğe, iş amaçlı göç eden bireyle turistik amaçlı göç eden bireyin tatminleri ya da zorunlu göçe maruz kalmış birey ile eğitim amaçlı göç eden bireyin algıları, kişisel ve göreceli olarak birbirinden çok farklıdır. Savaş, iklim, işsizlik, daha iyi yaşam amacı, eğitim, doğal çevre gibi faktörlerin tamamı itici faktörler başlığında değerlendirilmektedir. Güvenlik, istikrar, zenginlik, insan haklarından yararlanma gibi göçün hedefindeki her tür beklenti çekici faktörler altında değerlendirilmektedir.[7]

Bussey, itici faktörlere katkı yaparak kavramı başka bir alana taşımıştır. Ona göre istihdam yetersizliği, çalışma koşullarındaki olağan dışı zorluk ve istihdamda tarım kesimine mecbur olmak, sosyal statü düşüklüğü, rekreasyon azlığı, kendini gerçekleştirme gereksinimleri ve diğer yandan aslında Maslow'un İhtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan gereksinimlerin gerçekleştirilmesi gibi arzular itici faktörlerdendir. Bussey'in çekici faktörlerinin özünde ise modern kentsel yaşam biçimi yer almaktadır. Çünkü çok çalışmakla elde edilmesi pek de mümkün olmayan beklentileri kent hayatının kendine özgü gelişmişliği içinde karşılanabileceği beklentisi çekme etkisi yapmaktadır. Örneğin tarım kesiminde çalışan bir kişi çok çalışsa dahi eğlence ve renkli bir gece hayatı arzusunu kente gitmedikçe karşılayamayacaktır.[8] Diğer yandan Bencivenga ve Smith'in de üzerinde hemfikir olduğu modernleşme ve gelişimin ilk aşamalarında şehir ya da kent hayatında gerek duyulan insan kaynağı gereksinimi neticesinde kırsal kesime göre ücret ve gelir düzeyi daha yüksektir. Daha çok kazanmak ve yüksek gelirin verdiği refahtan yararlanmak isteyenler için doğal bir sonuç olarak bu durum çekme etkisi yapmaktadır.[9]

Dış göçün en fazla görüldüğü ülkelere bakıldığında, Gayri Safi Milli Hâsılası ve istihdam oranı beklentiyi karşılamayan, halkın çoğunun yoksulluk sınırında olduğu; etnik çatışmaların, iç karışıklıkların ve bunlara bağlı olarak aktif dış siyaset olmayan ülkeler olduğu görülmektedir. Bunun tam tersi özelliklere sahip, zenginlik ve refah içerisinde yaşayan, milli geliri dolayısıyla da üretim ve istihdam oranı yüksek, demokrasi anlayışının yerleştiği, insan temel hak ve özgürlüklerini baş tacı eden ülkeler de en çok göç alan ülkeler olarak belirlenmektedir. Dünyanın gelişmiş bölgelerine bakıldığında; nüfusun yaşlanma eğilimde olduğu ve az gelişmiş bölgelere bakıldığında ise tam tersine genç ancak demografik nitelikleri zayıf nüfusun arttığı görülmektedir. Bu demografik zıtlık göçü yönlendiren diğer önemli bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır.[10] Avrupa Kıtası; işte bu noktada en çok tercih edilen ülkelerin olduğu yer konumundadır. İnsanlar Avrupa ülkelerine yerleşmeseler bile burayı bir geçiş yeri olarak kullanmak istedikleri için , her yıl düzenli olarak artış gösteren bir göç görülmektedir.

Göçten; az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göçmen alan Avrupa Birliği üyesi ülkeler önemli ölçüde etkilenmektedir. Avrupa ülkeleri; başta Almanya olmak üzere, yeniden yapılanma ve kalkınmanın sağlanması için, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dışarıdan insan kaynağı sağlamak amacıyla, kontrollü olarak göç almıştır. Sanayileşme ile birlikte yerel ve küresel insan hareketleri

olarak “göç” yüzyılımızda geçmiş dönemlere kıyasla çok daha yoğun olarak yaşanmaktadır. Göç ve buna bağlı tüm sonuçların birlikte ele alındığı “göç olgusu” ile ortaya çıkan sosyal etkileşimler, uluslararası antlaşmalar, göç önleme ya da alım politikaları, göçmenlerin hakları, global vatandaş kavramı ve bunlara dair uygulanacak uluslararası hukuk normları gibi içerikler, bilimsel yazın içerisinde sıkça yer bulmaktadır. Günümüzde gelir dağılımındaki eşitsizlik ve küresel çaptaki yoksullaşmanın temel dinamiğini oluşturduğu göçün önlenmesine yönelik olarak cazibe merkezi konumundaki ülkelerde kolluk kuvvetleri aracılığı ile görece katı tutumlar sergilenmektedir.[11] Aybay ve Altuğ’a göre bu tutumun dayanağı ve özünde uluslararası hukuk doktrininde yer alan iki temel görüş bulunmaktadır[12]. Bunlardan birincisi, devletlerin kural olarak “yabancı” adıyla tanımlananları ülkelere kabul etmemekte serbest olduğu, ikinci ise “yabancı”nın ülkelere girişinin bir hak ve devletlerinde kabul etmesinin bir borç olduğudur. Nitekim doğal hukuk dünya servetinin ortak olduğunu ve herkesin buna bir ölçüde ortak olduğunu savunmaktadır.[13] Ancak son yıllarda yaşanan savaş ve yoksulluk gibi nedenlerle Ortadoğu ve Afrika ülkeleri başta olmak üzere ekonomik ve güvenlik gibi gerekçelerle Avrupa’ya yasa dışı göç akını yaşanmaktadır. Bunun başlıca nedenleri arasında Avrupa’nın istikrarlı ve güvenli alan olarak görülmesinin yanı sıra dünyanın önemli bir üretim ve pazar alanı olarak göçmenlerin ve sığınmacıların ilgisini çektiği düşünülmektedir. Bundan dolayı Avrupa Birliği üyesi ülkeler yasa dışı göçmenlerle mücadele için önlemler almaktadır ve bunun için yüksek kaynak ayırmaktadırlar.

Avrupa Birliği’nin göçmenlik politikalarının özünde ekonomik göç, göçmenlerin entegrasyonu, yasadışı göçmenlerin iadesi, ekonomik göç ile göçmenlerin kendi ülkelerine etkisi ve üçüncü ülkelerle ilişkiler gibi konular yer almaktadır. Diğer yandan Birlik, çok sayıda göçmen gönderen ülkelerle aktif biçimde ortaklaşa çalışarak, bu ülkelerin vatandaşlarının kendi vatanlarında kalarak daha iyi bir geleceğe sahip olabilmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu amaçla yürütülen çabalardan biri, insan haklarında iyileşme sağlamak ve demokrasinin yerleşmesini teşvik etmek ve ekonomik kalkınmayı desteklemek için *Aeneas Programı* gibi bazı özel programlardır.[14]

Göç olgusu Avrupa genelinde son yılların en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Ancak “göç” Avrupa için sorunlar teşkil eden bir olgu iken aynı zamanda Avrupa’nın orta ve uzun vadede belli bazı sorunlarına da aranan çözüm çabalarının odağında yer almaktadır. Çünkü Avrupa genelinde nüfus yaşlanmakta buna karşın da doğum oranlarındaki düşüş, nitelikli insan kaynağı gereksinimini de beraberinde getirmektedir. Ayrıca 1950’lili yıllardan sonra başlayan entegrasyon ve göçmen alımı ile sorunların ve çözüm arayışlarının içinde yer bulan göç olgusu, göçmenler için nitelik ve nicelik bakımından onların profillerinin öncelikle doğru biçimde ortaya konulmasını gerektirmektedir. Eurostat’ın tahminlerine göre, 2060 yılında Avrupa’da çalışan nüfus sayısı 50 milyon civarında azalacak ve göç oranı dikkate alınmadığında, 2060 yılında çalışan nüfus sayısı oldukça azalacaktır. Göçün, Avrupa ekonomisine ve rekabetçiliğine yönelik en büyük katkısı ise, Avrupa istihdam piyasalarında önümüzdeki senelerde ortaya çıkacak olan yetenek boşluklarını düşük maliyetlerle doldurmak olacaktır.[15]

Avrupa ülkelerine dışarıdan giriş yapan hemen herkes nedenine bakılmaksızın potansiyel göçmen ve entegrasyona uyumsuz suçlu olarak benimsenmekte, katı engellemelere maruz bırakılmaktadır. Bu noktada Avrupa genelinde “işlevsellik” ve “denetimcilik” olmak üzere iki ayrı husus gözlenmektedir. İşlevsellik boyutunda; göçmenlerin nitelikli olması haline kabul eğilimli yaklaşımlar, üye ülkelerin çekinceli tutumlarından dolayı kayda değer ilerlemeler sağlanmasında

güçlük yaşanırken, denetimcilik boyutunda; engelleyici ve önleyici olduğundan hızlı ve açık uyum sağlanmaktadır. Negatif ayrımcılık tutumu nedeni ile bahsi geçen ve temel insan haklarının asli unsuru olan aile birleşmeleri, eşitlik ve diğer sosyal hakların verilmesinde göçmenin önüne çıkan engellemeler, entegrasyon sorunlarına neden olurken uzun vadede sosyal problemlere de yol açabilecektir.[16]

Avrupa devletleri, kalkınma stratejileri çerçevesinde, ulusal ve bölgesel önceliklerini göz önünde bulundurarak kendine özgü bölgesel bir politika geliştirmektedir. Bu politikaların uygulanması ve uyum sağlanması aşamasında, kalkınma planlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında yerel yönetimlere büyük sorumluluk düşmektedir.[17] Bu kapsamda ülkeler kendine özgü politikalar belirlerken göçmenlerin “olumsuz” etkisini de göz ardı etmedikleri gibi onların kontrol edilmesi gerektiğine inandıkları görülmektedir.

Günümüz koşullarında göç kavramının Avrupa’da tersine işlediği ve Avrupa’da bir tehdit olarak algılanmaya başladığı görülmektedir. Gelen göçmenlerle, yerel halkın arasındaki sosyo - kültürel farklılıklar endişe yaratmış, uyum ve kimlik sorunları açığa çıkmıştır.[18] Kimlik tanımları üzerinde uzlaşının tam sağlanamamasındaki nedenlere baktığımızda; toplumun sosyal, politik ve kültürel bütünlüğünü teminat altına alabilecek, bu amaçla ortaya konulan eylemlere yön verecek ve yol gösterecek, bunlara meşruluk ve anlam kazandıracak değer ve referansların ortaya konulmasında görüş birliğindeki farklılıklar ortaya çıkmaktadır.[19]

Avrupa Kimliğinin bir kültürel gelişme ile oluştuğu, bu kavramın tanımdan öte yaşam felsefesi ve bir dünya görüşü olduğu yolundaki düşünceler esasında daha fazla karşılık görmektedir. Avrupa’nın temsil edildiği ve kendini Avrupalı olarak görmek isteyen herkesin içselleştirmesi beklenen kimlik değerleri üzerindeki tartışmalarda iki ayrı görüşe yer verilmektedir.

Birincisi söz konusu “*Avrupa Kimliği*” nin antik Yunan geleneği, Roma Hukuku ve Hristiyanlığın sentezlenmesinden meydana geldiğini iddia eden ve düşüncenin merkezine “*kültür*” ögesini yerleştiren görüştür. Roma sınırları içerisindeki halkların tek para, tek idari sistem ve tek hukuk altında bulunmasına atıfta bulunularak ortaya atılan görüş olup, farklıların bir arada yaşayabileceği “*kültür*” ögesinin birleştiriciliğidir. İkincisi ise; eski Yunan ananesinin Avrupa kimliğinin ortaya çıkışındaki rolü ve bu medeniyetin “*Hristiyanlıkla*” geliştiği ve öyle kalması yönündeki görüştür. Nitekim Hristiyanlığın birleştirici etkisi ve hatta Avrupa isminin Yunan Mitindeki prenseslerden biri olan “*Europa*”dan gelmesi ise bu görüşü destekleyen unsurlardan biri olduğu düşünülmektedir.[20]

Görüldüğü gibi Avrupa Kimliği özünde seküler değil, ananevi ve teolojik referanslı bir anlayış olup seçici bir tarihi kökene dayandırılmaya çalışılmaktadır. Göçün bu kadar hızlı artarken, kimlik konusu göçmenlerin gittikleri ülkelerde uyum sorununu da beraberinde getirmektedir. Özellikle Batılı Devletlerin programlarında sosyal uyum olarak geçen kavramın içerisine göçmenlerin hem yaşam tarzları, hem alışkanlıkları, gelenek ve göreneklerini yansıtmaları, yerel halkla ilişkileri ve bunların tamamının çevreye yansması gelir.

Her hükümetin Ulusal bir sosyal uyum planı olmakla birlikte bu planda çevre, iklim veya tüketici korunması konularında göçmenlerin katılımı ya çok sınırlıdır ya da buna ihtiyaç duyulmamıştır[21]

Oysa ki göçmenlerin bir çoğu yaşadıkları coğrafyada 3. Nesil olarak devam etmektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi birçok siyasi hareket planlaması yapılırken aslında o toplumda sadece yerli halk düşünülmemekte ve gelen göçmenler alınan kararlara dahil edilmemektedir. Bunun altında yatan temel nedenler olarak göçmenlerin o toplumun parçası olarak görülmemesi ya da halen daha 1950lerdeki gibi misafir olarak görülmemelerinin olduğu düşünülmektedir.

Her toplumda çevre ve doğa bilincini desteklemek için çalışan birçok aktif çevre ve doğa koruma kuruluşları vardır. Bu kuruluşların birçoğu toplumdaki kirlenmeyi önleyici faaliyetler üzerine çalışmaktadır. Bu bağlamda öncelikli olarak tespit edilmesi gereken göçlerden kaynaklanan fiziki sorunların tespit edilmesidir. Neticede sorun tespiti yapılmadan çözüm üretmek te olanaksız olarak kabul edilmektedir. Göç kaynaklı fiziki sorunlardan bazılarını sıralarsak eğer; ülke genelinde nüfus dağılımında farklılıklar görülebilir neticede ülke içi ve dışından gelenler öncelikli olarak iş bulabilecekleri sanayi alanlarının olduğu metropollere ya da tarım yapabilecekleri, su kaynaklarına yöneleceklerdir. Nüfus yoğunluğunun metropollere yönelmesi neticesinde ortaya çıkacak sorunların azaltılması için daha fazla yatırım yapılacaktır ve bu da kırsal kesim yatırımlarının azaltılmasına neden olacaktır.

Göç alan şehirlerde çarpık kentleşme, gecekondulaşma, plansız yapılaşma ve düzensizlik olduğu görülmektedir bunun neticesinde de alt yapı hizmetlerinde aksama hatta bazı yerlerde alt yapısızlık sorunları açığa çıkmaktadır. Şehir dışına yapılan sanayi tesisleri zamanla şehrin plansız büyümesi ile şehir merkezleri içinde kalabilmektedir. Şehir nüfusunun olması gerekenden fazla olması, alt yapının yetersiz olması sonucunda doğal afetlere de neden olabilir örneğin yoğun yağışlarda şehirleri oluşturan sen neticesinde su basması, heyelan ve de bunların sonucunda açığa çıkan sağlık sorunları, sürekli artan nüfus şehirlerde işsiz sayısının çoğalmasına da neden olur bunun neticesinde işsiz olan kişilerin geçinemedikleri için suç odak merkezi haline gelebildikleri görülmektedir bu da şehirdeki güvenliğin aksamasına, kargaşanın artmasına neden olur, iş bulmak için göç edenler genelde erkek nüfus olduğu için kadın – erkek sayısı arasındaki denge de bozulur. Hızlı nüfus artışı neticesinde artan bir trafik sorunu oluşur, sağlık ve eğitim hizmetlerinin yetersizliği görülmektedir. [22]

Çevre kirliliği çeşitleri genel olarak; hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, gürültü kirliliği ve görüntü kirliliği olarak sınıflandırılır. Göçle birlikte artan nüfus ve gelenlerin tüketim alışkanlıklarını ve yerel kültürlerini de devam ettirmeleri zaman zaman bu kirliliklerin derinleşmesine neden olmaktadır. Sanayileşme ve bunu izleyen hızlı kentleşme ile birlikte çöp miktarı giderek artmaya başladığı gibi, türleri ve tehlikeliliği de artmaya başlamıştır. Çevre ve insan sağlığını giderek tehdit etmeye başlayan çöp yığınları ya da dağları karşısında çözüm arayışları da yerel yönetimlerin gündemine girmiştir.

3. Sonuç ve Öneriler

Göç kaynaklı sorunların çözümü için yapılması gerekenlere dikkat çekmek gerekirse;

Göç veren bölgelerdeki yoğun göçün önlenmesi, öncelikle ekonomik koşulların iyileştirilmesi, siyasi baskıların azaltılması, savaş sonrası yaşanan yoksulluğun giderilmesi, can güvenliğinin sağlanması ve yüksek doğal nüfus artış hızının aşağı çekilmesine bağlıdır.

Kişilerin var olan kaynaklardan bilinçli ve etkin bir biçimde yararlanabilmesi için olanaklar yaratılmalı ve kişilerin buldukları alanda kalkındırılması için gerekli olan fon kredileri yükseltilmeli, ödenekler sağlanmalıdır. Eğitim, kültür, sağlık alanında düzenlemeler yapılmalı göçmenlerin durumu da ülke politikalarına yansıtılmalıdır. Yol, su, kanalizasyon gibi alt yapı gereksinimleri giderilmelidir. Göç alan bölgelerin çevre düzenlemesine önem verilmeli ve tasarım olarak göze hoş görülmeyen, kullanılan malzeme bakımından yetersiz ve dayanıksız olan, imar planına uymayan konut yapımına izin verilmemelidir.

Çöpler toplandığı gibi çöpün imha edilmesi, imha edilemiyorsa güvenli şekilde saklanması gerekir. Daha önceleri toplanıp çöplüklere saklanan çöpler artık çöplere gitmeden önce ayrıma tabii tutulmakta, geri kazanılıp geri dönüşüm yoluyla yeniden ikincil hammadde adı altında, özellikle sanayide girdi olarak kullanılmaktadır. Ülkeler “Sıfır çöplük politikası” ile de mümkün olduğu kadar az çöpü çöplüklere yollamaktadır. Kapitalist sistem, çöpe ‘atık’ adını vererek çöpten tekrar faydalanmayı başarmaktadır. Sonuçlara bakıldığında çöpü en çok üreten ülkelerin geliri yüksek ülkeler olduğu görülmektedir. En çok çöp üreten ülke nüfusu da en fazla olan Çin olup yıllık 300 milyon tondur. Sonra sırasıyla 238 milyon ton ile ABD, 229 milyon ton ile Avrupa gelmektedir.[23]

Çöpün öncelikle gelir ve dolayısıyla tüketim ve alışkanlıklarına bağlı olduğu görülmektedir. Gelir durumu daha iyi olanların, dar gelirlilere göre daha fazla tüketim gerçekleştirdiği dolayısıyla da daha fazla çöp ürettiği görülmektedir. Çöp ve miktarı nüfus artışına ve kentleşme oranına ve teknolojiye bağlı olarak artar örneğin cam şişe yerine plastik şişe kullanılması çöp miktarını artırmıştır.[24]Avrupa ülkeleri, göçmenlerin de kendilerinin çöp toplama alışkanlıklarını edinmesi için çaba sarfetmektedir. Örneğin Bir İngiliz organizasyonu olan Hubbub’ın sokaklara çöp atılmasının önüne geçmek için hazırladığı#neatstreets isimli kampanyada izmarit ve sakız gibi her gün onlarca sokakları boylayan çöpler, oyunun bir parçası olmuştur ve Commonworks iş birliği ile gerçekleştirilen kampanyada, sokaklara yerleştirilen konteynerlerde sağlı sollu iki bölüm yer almaktadır. Hemen üzerlerinde de “Dünyanın en iyi oyuncusu kim? Lionel Messi mi, Cristiano Ronaldo mu?”gibi sorular bulunmaktadır. Oy vermek için izmariti konteynerlerin içine atarlar ayrıca içine izmarit atınca müzik çalan çöp kutuları da tasarlanmıştır. Sakızlar içinse daha farklı bir yol izlenmiştir. Sokaklara yerleştirilen kocaman panoların üzerindeki “Her yıl sokaklara atılan sakızları temizlemek ne kadar mal oluyor?”, “Londra’nın batısında her yıl 6 ton çiğnenmiş sakız sokaklara atılıyor. Bu, 8 kırmızı telefon kulübesiyle aynı ağırlığa sahip.” gibi soru ve bilgilerin yanında bulunan şifreli alandaki noktalara sakızlarınızı yapıştırarak yazı ve görselleri ortaya çıkarmaktadırlar.[25]

Göç sonucu farklı milletlerden kişilerin gelmesi yerli halkla gelenler arasında kültürel çeşitliliği sağladığı gibi bazen kültür farklılığından ötürü sürtüşmelere de neden olur, bunun sonunda da ötekileştirme gündeme gelmektedir. Kültürel uyum konusu sadece insani ilişkileri kapsamaz aynı zamanda çevreyi de etkilediği görülmektedir çünkü genelde az gelişmiş ülkelerden gelen göçmenler ile Avrupa ülkelerindeki yerli halkın uyumu arasında çöp örneğinde de görüldüğü gibi önemli bir boyut farkı oluşmaktadır. Çevre sorunlarının engellenebilmesinin ancak göçmenlerin bilinçlendirilmesi ve eğiti verilmesi ile olabileceği düşünülmektedir. Sadece ceza kesmek ya da dışlamak ile bir sonuca ulaşamadığı özellikle göçmen çocukların eğitimine çok önem verilmesi

gerektiği de söylenebilir böylelikle eğitimsiz kayıp kuşakların önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

Geçici işçi statüsünde olmadıklarını ve yeni neslin daimi olarak vatandaşlık hakkı kazanacağını göz ardı etmeden toplumun sağlıklı olarak inşa edilebilmesi için eğitimin ve bilinçlendirmenin çok fazla üzerinde durulmasının gerekliliği düşünülmektedir. Yerel halkın gelen göçmenleri kabul etmelerinin, verilecek eğitimlerin daha hızlı bir şekilde etki göstermesini sağlayacağı öngörülmektedir zira dışlanan kişilerin toplum kurallarına entegre olmak istemedikleri gibi, var olan kurallara da uyum sorunu yaşadığı ya da bilinçli olarak kural dışılığına itildiği gözlemlenmiştir. Toplumdan dışlanan kişilerin, zamanla suç örgütlerinin ağına düştüğü ve göç alan ülkenin de eğitim, sağlık, çevre konularında almış olduğu tedbirlerin bu kapsamda olumlu netice vermediği görülmektedir.

Kapitalist sistemin meydana getirdiği bugünkü sosyal yapı ve ilişkiler ağı bütünüyle tartışılabilir olduğu için, siyasi sistemlerin, insan odaklı olarak yeni çözümler ortaya koyması çevre sorunlarının ve dışlamacı ilişkilerinin ortadan kaldırıldığı, ekolojik nitelikli bir topluma dönüştürülerek çözülebilir olduğu düşünülmektedir.[26]

Kaynakça

- [1] IOM, “International Migration And Development United Nations”, General Assembly, Report of the Secretary-General 25 July 2013, http://iom.int/files/live/sites/iom/files/What-We-Do/docs/SG-report-Intl-Migration-and-Development-2013-A_68_190-EN.pdf, p.4-9
- [2] TEKİN, Hasan Hüseyin, Türkiye Van İli Örneğinde Mültecilik Statüsüne Geçiş Sürecinde İranlı Sığınmacılar Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme, Hacettepe Üniversitesi, Doktora Tezi, Ankara 2005, s.6
- [3] DURMUŞ Mustafa, “Kamu Harcamalarının Artışını Açıklayan Makro Ve Mikro Modellere İlişkin Bir Değerlendirme”, Cilt; 8, Sayı; 3, Yıl; 2006, ss.251-299, s.264
- [4]ŞENKAL Abdulkadir ve DOĞAN Mahmut, “Sosyal Politika Ve Sosyal Haklar; Vatandaşlık Haklarının Yeniden Kavramsallaştırılması Arayışı”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt;9,Sayı; 17, Yıl; 2012, ss.63-80,s.65
- [5]EVERETT S. Lee, A Theory of Migration, Demography Volume 3, Issue 1, pp 47-57, <http://link.springer.com/article/10.2307/2060063>, E.T. 22.11.2015
- [6]JACKSON, John A., Migration, Longman, New York, 1986, p.13-14
- [7]BUSSEY Ellen M., Rural-Urban Migration: How Nations Cope, The American University, Manpower and Employment Policies for Developing Countries, Proceedings of the International Manpower Seminar. (7th, Sept. 28-December 10, 1966), Washington, D.C., 1970, p.15-16
- [8]BENCIVENGA Valerie R. and SMITH, Bruce D., Unemployment, Migration, and Growth, Journal of Political Economy, Volume: 105, Issue:3, 1997, p.582-608, p.583-584
- [9]SALLAN GÜL Songül, “Dış Göçler Yoksulluk ve Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Yardımlar”, İnsan Hakları Yıllığı, TODAİE, Cilt: 23-24, Yıl: 2001-2002, s.79-93

- [10]ALTUĞ, Yılmaz, Yabancıların Hukuki Durumu, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966, s.101
- [11]AYBAY Rona, Amerikan, İngiliz ve Türk Hukuk Sistemlerinde Yurt Dışına Çıkma Ve Yurda Girme Özgürlüğü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara 1975, s.93
- [12]<http://www.eu4journalists.eu>, “Göçmenlik ve sığınma”, <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/turkish/C45/198/>, E.T. 10.11.2014
- [13] [EURACTIV, Göç: AB İçin Hem Sorun, Hem Çözüm, <http://www.euractiv.com.tr/abninja/gelecegi/link-dossier/goc-ab-icin-hem-sorun-hem-cozum>, E.T. 10.06.2016
- [14] BRAGUE Remi, Avrupa: Roma Yolu, Çev., Betül Çotuksöken, Kabalcı Yayınevi İstanbul, 1995, s.125
- [15]CİHANGİR Damla, AB'nin Bölgesel Politikası ve Bölgesel Yönetimler, İKV Değerlendirme Notu, Aralık 2010, s.2
- [16] MARCHESİN Philippe, “Yeni Tehditler Karşısında Avrupa”, Düünden Bugüne Avrupa Birliği, Der. Beril Dedeoğlu, Boyut Yayınları, İstanbul 2003, s.428-429
- [17] DİNÇ Cengiz, “Avrupa Kimliği: Çatışan Perspektifler, Güncel Değerlendirmeler ve Endişeler”, Gazi Üniversitesi, Akademik Bakış Dergisi, Cilt:5, Sayı:9, Yıl:2001, s.31-58
- [18]BİLMEN Ceki, Avrupa kimliği ve Türkiye, Şalom Gazetesi, <http://arsiv.salom.com.tr/news/print/1763-Avrupa-kimligi-ve-Turkiye.aspx> E.T. 12.11.2015
- [19]<http://berlinturk.com/index.php/component/k2/item/38211-%C3%A7evre-ya-da-do%C4%9Fa-koruma-g%C3%B6%C3%A7menler-i%C3%A7in-bir-konu-de%C4%9Fil-mi.html>,E.T.20.06.2016
- [20]KILINÇ, İsmail , Ankara Barosu Dergisi, Çöp Geri Dönüşüm ve Hukuk, Sayı 2, 2014, s.468 - 470
- [21]<http://bigumigu.com/haber/londra-sokaklarinda-yerlere-cop-atmama-oyunu/> E.T.20.06.2016
- [22]<http://berlinturk.com/index.php/component/k2/item/38211-%C3%A7evre-ya-da-do%C4%9Fa-koruma-g%C3%B6%C3%A7menler-i%C3%A7in-bir-konu-de%C4%9Fil-mi.html>,E.T.20.06.2016
- [23]<http://berlinturk.com/index.php/component/k2/item/38211-%C3%A7evre-ya-da-do%C4%9Fa-koruma-g%C3%B6%C3%A7menler-i%C3%A7in-bir-konu-de%C4%9Fil-mi.html>,E.T.20.06.2016
- [24]KILINÇ, İsmail , Ankara Barosu Dergisi, Çöp Geri Dönüşüm ve Hukuk, Sayı 2, 2014, s.468 – 470
- [25]KILINÇ, İMGA, Orçun, Çevre Sorunlarının Çözümüne Yönelik Alternatif Bir Politika Arayışı:Murray Bookchin ve Sosyal Ekoloji, Alternatif Politika, Cilt 1, Sayı 1, Nisan 2009, s.88
- [26]KILINÇ, İMGA, Orçun, Çevre Sorunlarının Çözümüne Yönelik Alternatif Bir Politika Arayışı:Murray Bookchin ve Sosyal Ekoloji, Alternatif Politika, Cilt 1, Sayı 1, Nisan 2009, s.88